

Μια σκηνή από το έργο «Ληστεία».

ΚΡΙΤΙΚΗ

Η «Ληστεία» του Τζ. Ορτον
από το Θέατρο «Ένα»

ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

Σκηνοθεσία: Α. Χριστοδουλίδης
Σκηνικά - κοστούμια: Μ. Βασιλειάδης
Παίζουν: Α. Μουσουλιάτης, Ι. Σιαφκάλη, Ν. Δαφιώτη, Σ. Κωμοδρόμος, Θ. Σκαρλίγκας, Π. Χαράλαμπος.

ΝΟΜΙΖΩ ότι ο Τζο Ορτον πήρε μεγαλύτερο μερίδιο κυπριακού θεατρικού χρόνου απ' ό,τι θάπρεπε. Δεν μιλά για το χρόνο των θεατών αλλά για το χρόνο του θεάτρου «Ένα». Από τα πέντε έργα της κύριας σκηνης που ανέβασε το «Ένα» τα δυο ήταν του Ορτον.

ΒΕΒΑΙΑ μετά από το πέρασμα του μεγάλου πλούσιου χεριού του ΘΟΚ, που μάζεψε τους περισσότερους νέους ηθοποιούς, η οξεία έλλειψη ηθοποιών είναι εκείνο που προσδιορίζει την σκληρή πολιτική ρεπερτορίου, όταν εξ ανάγκης παίζονται έργα που ταιριάζουν στις με δυσκολία μαζεμένες ομάδες του Ελεύθερου Θεάτρου. Αυτό ίσως να εξηγεί την επιλογή του έργου η οποία όμως ούτε κι αυτή τη φορά δεν διευκρινίζει ποιό είναι το σκηνοθετικό δράμα του Α. Χριστοδουλίδη.

ΠΑΡΕΜΠΙΠΤΟΝΤΩΣ, δεν ταίριαζε και τόσο το έργο στην τωρινή σύνθεση του θιάσου και ένα ανδρικό ρόλο αναγκάστηκαν να τον κάνουν γυναίκειο. Η αλλαγή κειμένου έγινε κάπως απρόσεκτα και οι μισές ατάκες έμειναν καθαρά ανδρικές. Πώς εξηγείται αυτό; Πάλι θα επικαλεστούμε τις δύσκολες συνθήκες εργασίας στο Ελεύθερο Θέατρο; Είτε αυτή η ατέλειωτη αλλαγή βασίζεται στα ομοφιλοφυλικά μοτίβα που υπήρχαν στον ρόλο του Χάρολντ; Είτε ο σκηνοθέτης αποφάσισε ότι το αλλόκοτο ερμαφρόδιτο πλάσμα θάναυ εντάξει μεταξύ των τόσων παραξενιών του Ορτον; Μάλλον το τελευταίο, διότι ο σκηνοθέτης προσεγγίζει το έργο σαν γενικά παράξενο, γενικά σοκαριστικό και σατιρικό. Ενώ αυτά τα επίθετα μπορούν να χαρακτηρίσουν το έργο μόνο συνδεδεμένα με πιο περιπλοκο τρόπο: ένα παράξενο έργο που σατιρίζει το «σοκάρισμα», του αστού θεατή, του οποίου «τα πιο ιερά» καταπατούνται.

ΥΠΑΡΧΕΙ μια ατάκα στο κείμενο που σαν να λέγεται αντοιχτά από τον ίδιο τον συγγραφέα. Αφορά τον μπαμπά Μακλήβι και επιμένει ν' ανοίξει το φρέτρο της γυναίκας του: «Θα σοκαριστεί. Κοίταξέ τον. Προετοιμάζεται. Η γενιά του χαίρεται να ταραξέται». Ναι, ο Ορτον σοκάρει, στα έργα του συμβαίνουν τρομερά γεγονότα, μα τα κάνει αυτά όχι με το πάθος εκείνου, που μαστιγώνει τις αμαρτίες της κοινωνίας, αλλά σάμπως για να ικανοποιήσει το κοινό του, που τόσο περιφρονεί. Κοιτάξτε με πόση κρυφή ηδονή ο Μακλήβι φαντάζεται το έγκλημα. «Τι φοβερό πράγμα, ακόμα και να το σκέφτεσαι. Κάποιοι νεαροί που νοιάζονται μόνο για τα λεφτά ανοίγουν υπόνομο από το Γραφείο Τελετών προς την τράπεζα. Πίσω τους έχουν τη μυρωδιά του θανάτου, τα αλλιωμένα πτώματα, μπροστά τους τα πλούτη... Κ' εγώ ένας καλός άνθρωπος, απ' όποια πλευρά και αν με δεις να κινούμαι ανάμεσα σε τέτοιους τύπους».

Ο ΟΡΤΟΝ ανεβάζει στη σκηνή, στο πρόσωπο του Μακλήβι την αστική κοινωνία συσσωρευόντας γύρω της τα πάθη και τα εγκλήματα ακριβώς

όπως ο Μακλήβι τα φαντάζεται. Δηλαδή στο έργο σατιρίζεται όχι η σύγχρονη νεολαία αλλά οι αντιλήψεις της αστικής κοινωνίας για την έλλειψη ιερών ιδανικών στη σύγχρονη νεολαία, όχι οι τρομερές αμαρτίες της μακάβριας νοσοκόμας, αλλά ο σεμνότυφος και λάνγος φόβος της θρησκευόμενης κοινωνίας μπροστά στην αμαρτία, όχι η δράση της αγγλικής αστυνομίας, αλλά οι φασιστικές και δουλικές ταυτόχρονα σχέσεις της κοινωνίας των νομοταγών πολιτών με την αστυνομία. (Λέει ο Μακλήβι: «Η αστυνομία δεν έχει τη δύναμη να ζητήσει από κάποιον να γδυθεί. Είναι κρίμα. Εγώ θα ήθελα να έχει περισσότερη δύναμη. Είναι ωραίο σώμα...»). Ο Ορτον χρησιμοποιεί εδώ ένα σύστημα των κυρτών καθρεφτών, όπου ο ένας καθρέφτης είναι η κοσμοθεωρία της αστικής τάξης, την οποία αντανακλώνται και παραμορφώνονται αξίες και γεγονότα, και ο άλλος — το άσπλαχνο και ακριβές βλέμμα του ίδιου του συγγραφέα.

ΣΕ ό,τι αφορά την παράσταση, οι παρατηρήσεις μου είναι οι ακόλουθες: Ο λόγος του έργου του Ορτον έχει δύναμη. Ο ίδιος είχε κάποτε πει: «Οι λέξεις είναι πιο δραστικές από το πράττειν. Στα κατάλληλα χέρια τα ρήματα και τα ουσιαστικά είναι ικανά να προκαλέσουν πανικό». Οι ατάκες των ηθοποιών πρέπει να λάμπουν, να ξεχωρίζουν, να προκαλούν αντίδραση πολύ περισσότερο από τις κινήσεις ή τις εκφράσεις των προσώπων, πρέπει να προσφέρονται η κάθε μια σαν ένα δύσκολο τρικ στο τσίρκο, να αποσπούν χειροκροτήματα. Εδώ ο ανατροπέας των παραδόσεων, ο Ορτον, συνεχίζει την παράδοση του λαμπρού διαλόγου του Ουάιλντ και του Σίους. Στο μικρό θεατράκι του «Ένα» οι φιγούρες στη σκηνή ήταν πολύ αισθητές, οι εκφράσεις των προσώπων, οι κινήσεις, το παιχνίδι με τα αντικείμενα αποσπούσαν την προσοχή από τον λόγο, τον εμποδίζαν και τον προσγειώναν.

Η ΠΑΡΩΔΙΑ για να πετύχει πρέπει πρώτ' απ' όλα να έχει ομοιότητα. Μέσα στις παραμορφώσεις πρέπει να διακρίνεται ο στόχος. Ο Σ. Κωμοδρόμος (σε μεγαλύτερο βαθμό) και η Ν. Δαφιώτη (σε μικρότερο) δεν μπόρεσαν να πιαστούν από λιγά, μα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ασχολήθηκαν με περιγραφικές λεπτομέρειες.

Ο Α. ΜΟΥΣΟΥΛΙΩΤΗΣ παίζει σε στυλ ρεαλιστικής κωμωδίας. Πιο σωστός ο Θ. Σκαρλίγκας που συνέλαβε το αναγκαίο παρωδιακό ύφος και στυλιζάρει τον ήρωα του σχεδόν μέχρι τον αστυνόμο των κινουμένων σχεδίων. Η Ι. Σιαφκάλη, μια ηθοποιός που δύσκολα αλλάζει τον εαυτό της για να ταιριάζει σε κάποιο ρόλο, εδώ βρήκε ένα ρόλο που της ταιριάζει εξ αρχής. Και η κάπως επιτηδευμένη της φωνή και η κομψή αλυσισία του κορμιού της της έδωσαν δυνατότητα να δώσει μια παρωδιακή ερμηνεία της μορφής της μακάβριας γυναίκας, παρμένης από τα φτηνά λογοτεχνικά και κινηματογραφικά είδη. Αν ο σκηνοθέτης χρησιμοποιούσε πιο πολύ τη манιέρα που χρησιμοποίησε στη σκηνή της εξομολόγησης της Φαίη θα είχε πιστεύω πιο καλά αποτελέσματα.

ΠΑΡ' ΟΛΕΣ τις παρατηρήσεις για τη συγκεκριμένη παράσταση, πρέπει να πούμε ότι η παρουσία του θεάτρου «Ένα» στον θεατρικό μας χώρο είναι απαραίτητη για την αναγκαία ποικιλία των θεατρικών πραγμάτων.